

ვალის უსაზღვროდ ზრდა – ეროვნული უსაფრთხოების მუქარა

დღევანდელ ვითარებაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და კომპლექსური საკითხია იმ ახალი საფრთხეების პროგნოზირება და გამოვლენა, რომელიც შეიძლება აღმოცენდეს მომავალში ცალკეულ ქვეყნებში და მთლიანად მსოფლიო ეკონომიკაში. ეს იმ შემთხვევაში, თუ უცვლელად დარჩება ის ეკონომიკურ-პოლიტიკური მოდელი, რომელიც საფუძვლად უდევს დღევანდელ მსოფლიო სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას. რასაკვირველია, ეს არ შეიძლება იყოს ერთი ან ორი მექანა, არამედ, თვით ეკონომიკურ განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების მრავალრიცხოვნობიდან გამომდინარე. სავარაუდოა, რომ ახალ საფრთხეთა საკმაოდ დიდ რაოდენობასთან გვექნება საქმე.

ირაკოზ ხახიძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

თავისუფალი

ერთ-ერთი ახალი საფრთხეა ფინანსურ ვალდებულებათა შეუზღუდავი ზრდა, განსაკუთრებით საგარეო ვალების გეომეტრიული პროგრესიით გადიდება და მათი დაბრუნებადობის პრობლემის თანდათანობით გამწვავება. აღნიშნულმა შეიძლება უახლოეს მომავალში არა მხოლოდ ღარიბი და განვითარებადი ქვეყნების, არამედ ინდუსტრიულად განვითარებული ქვეყნების დეფოლტიზაცია გამოიწვიოს, რაც, რა თქმა უნდა, ახალი საყოველთაო კრიზისის საფუძველი გახდება.

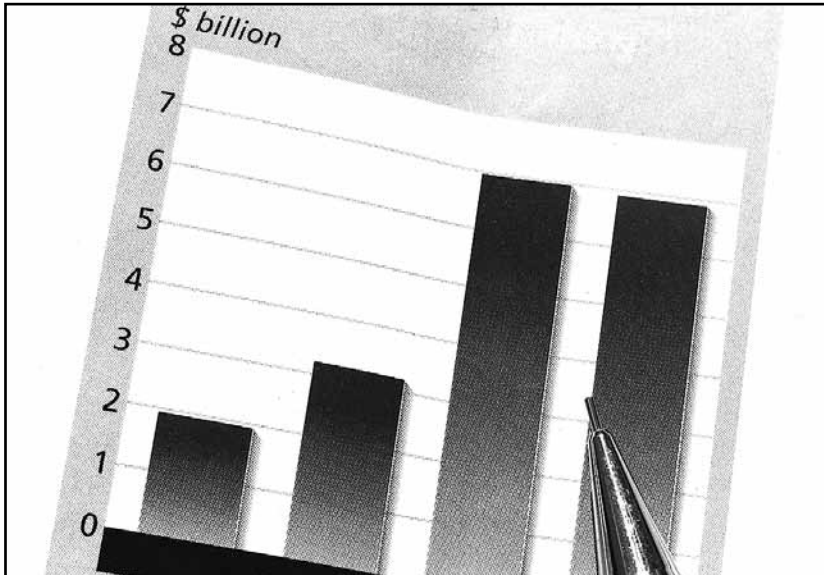
საერთაშორისო ვალების ნამდვილი ბუმი გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან დაიწყო. სავალო კრიზისი სწორედ მაშინ წარმოიქმნება, როდესაც დგება გადახდისუნარიანობის კრიზისი, ანუ ვალის ამღებს არა აქვს საშუალება დროულად და სრულად დაფაროს ვალი. სავალო კრიზისი გადახდისუნარიანობის კრიზისია, რომლის დროსაც მოვალეს, ერთი მხრივ, არ გააჩნია სათანადო სახსრები ვალის დასაფარავად, ხოლო, მეორე მხრივ, მას სათანადო სახსრები გააჩნია, მაგრამ არა აქვს სურვილი დაფაროს თავის თავზე აღებული ვალდებულებები. ასეთი მაგალითები არსებობს მსოფლიო პრაქტიკაში.

ფინანსური ვალდებულებებისა და დავალიანებების პრობლემა განსაკუთრებულ სიმწვავეს იძენს გლობალური ფინანსური კრიზისების და ეკონომიკური რეცესიის პირობებში. ამჟამად მსოფლიოში მიმდინარე ფინანსურმა კრიზისმა უმძიმესი ფინანსური მდგომარეობა შექმნა მთელ რიგ როგორც განვითარებულ, ისე განვითარებად ქვეყნებში. ისლანდია იყო პირველი ქვეყანა რომელმაც განაცხადა, რომ ის იმყოფება დეფოლტის ზღვარზე. განსაკუთრებით მაღალი რისკის ჯგუფში აღმოჩნდნენ ეკვადორი, ფილიპინები, მალაიზია, ტაილანდი, კოლუმბია, თურქეთი, უკრაინა, პაკისტანი, უნგრეთი და სხვა. ასევე რთული ფინანსური სიტუაცია შეექმნათ ბალტიის ქვეყნებს, რომლებმაც ვერ უზრუნველყვეს საგარეო ვალების მომსახურება (თუმცა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების დახმარებით მათი მდგომარეობა ნაწილობრივ შემსუბუქდა).

გლობალური კრიზისის პირობებში გადახდისუნარო შეიძლება გახდეს არა მხოლოდ სუსტად განვითარებული და ღარიბი, არამედ ინდუსტრიულად მაღალგანვითარებული ქვეყნებიც. ამის არგუმენტად მოჰყავთ განვითარებულ სახელმწიფოთა მიერ უზარმაზარი თანხების გა-

ცემა კერძო სექტორზე კრიზისის დაძლევის მიზნით, რომელიც მძიმე ტვირთად დაანვა ამ სახელმწიფოთა ბიუჯეტებს (4-5 წლის უკან არავინ დაიჯერებდა მსოფლიო გიგანტი ბანკების გაკოტრებას, მაგრამ დღეისათვის ეს რეალობაა). ამიტომაც თეორიულად ზემოაღნიშნულ პროგნოზებს არსებობის უფლება აქვთ და არა მხოლოდ თეორიულად, მისი პრაქტიკული ხდომილების ალბათობაც მაღალია, რადგან მსოფლიო ფინანსები ჯერ კიდევ მაღალი საფრთხის შემცველ ტურბულენტურ მდგომარეობაში იმყოფება.

დღეისათვის მსოფლიო ფინანსურ სისტემაში მწვავე და დაძაბული სიტუაციაა. საბანკო სექტორი ჯერჯერობით არამდგრადია და იგი სანყის წინასაპროგნოზო მდგომარეობას არ დაბრუნებია. ექსპერტები გამოთქვამენ მოსაზრებას, რომ თუ ევროპამ, იაპონიამ და აშშ-მა ვერ უზრუნველყო ფინანსური ვალდებულებების რესტრუქტურირება, ისინი დაკარგავენ კრედიტორების ნდობას, რაც ნიშნავს ახალი კრიზისის – ნდობის კრიზისის დაწყებას, მაგრამ უკვე არა ბანკების და კომპანიების მიმართ, არამედ მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების მთავრობების მიმართ (რაც საკმაოდ შემამფოთებელი პროგნოზია). შექმნილი

მდგომარეობიდან გამოსავლის ძიების დიდხანს გაჭიანურებამ, ჩვენი აზრით, შეიძლება დღის წესრიგში დააყენოს აშშ დოლარის, როგორც მსოფლიო ფულის ფუნქციების შემსრულებლის, გაუფასურების საკითხი. არაა გამორიცხული, რომ ერთ-ერთმა უმსხვილესმა სახელმწიფომ ეჭვის ქვეშ დააყენოს ამერიკული ვალუტის საიმედოობა. აღნიშნულის გათვალისწინებით შეიძლება მსოფლიოში დადგეს ახალი ფინანსური კრიზისი, რომელიც თავისი მასშტაბებით და შედეგებით ყველა კრიზისებს გადაფარავს. უკანასკნელ პერიოდში ცალკეულ ქვეყნებში და ქვეყანათა ჯგუფებში მნიშვნელოვნად მოსაზრება რეგიონული ვალუტების შექმნაზე, რომელიც უნდა ჩაენაცვლოს საერთაშორისო ანგარიშსწორებაში დღეისათვის აღიარებულ ვალუტას (ამის მაგალითი უკვე არსებობს ევროს სახით, რომელიც არა მხოლოდ ევროზონაში მოძრაობს, არამედ სერიოზულ კონკურენციას უწევს აშშ დოლარს).

დღევანდელ მსოფლიოში საგარეო სასესხო ვალდებულებები ფაქტობრივად ყველა სახელმწიფოს ფინანსური რესურსების მუდმივი შემადგენელი კომპონენტი გახდა. სახელმწიფოები უფრო მეტ სახსრებს ხარჯავენ, ვიდრე მათ საკუთარი რესურსები გააჩნიათ. ამის გამო მათი უმეტესი ნაწილის ბიუჯეტი დეფიციტურია. საბიუჯეტო დეფიციტის დასაფარა-

ვად საგარეო ვალის აღება ანტიინფლაციური გზაა, რის გამოც იგი ფართოდ გამოიყენება საბიუჯეტო პრაქტიკაში. თუმცა, არსებობს მეორე გზაც – სახელმწიფოს მიერ შიდა სესხების აღება, რომელიც ერთი მხრივ, შედარებით ნაკლებ ეფექტიანია, ხოლო მეორე მხრივ, ყველა სახელმწიფოს ამის პრაქტიკული შესაძლებლობა არ გააჩნია.

გლობალური ფინანსური კრიზისის დაძლევის მიზნით მრავალმა ქვეყანამ მნიშვნელოვნად გაზარდა თავისი მთლიანი ვალი, რამაც საფრთხე შეუქმნა მათ გადახდისუნარიანობის დონეს და ფინანსურ სტაბილურობას (საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგნოზებით განვითარებული ქვეყნების ვალი უახლოეს 4 წელიწადში მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობას 20 პროცენტით გადააჭარბებს).

შეიძლება თამამად ითქვას, რომ დღეისათვის მთელი მსოფლიო ვალეებში ცხოვრობს. მომავალი თაობა, რომელიც ჯერ კიდევ არ დაბადებულა უკვე პოტენციურ ი მოვალეა.

ზედაპირული მიდგომა საგარეო ვალეების მიმართ მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში აშკარად შეიმჩნევა. განსაკუთრებით ეს დამახასიათებელია პოსტსოციალისტურ და პოსტსაბჭოური ქვეყნებისათვის. მაგალითად, უკრაინის მთავრობას მიაჩნია, რომ საგარეო ვალეების ზრდა აუცილებელია და იგი

არანაირ საფრთხეს არ შეიცავს. ამის არგუმენტად მოჰყავთ განვითარებული ქვეყნები, სადაც ზოგიერთში საგარეო სესხები მთლიანი შიდა პროდუქტის 100-120 პროცენტია. ამ შემთხვევაში არ ითვალისწინებენ იმ გარემოებას, რომ სახელმწიფო ვალის მაღალი დონე განვითარებულ ქვეყნებშიც გარკვეული საფრთხის შემცველია, თუმცა უფრო ნაკლებად იმ შემთხვევაში, თუ განვითარებულია შიდა საფინანსო ბაზარი და ქვეყანას საერთაშორისო ბაზრებზე გააჩნია მაღალი საკრედიტო რეიტინგი, აგრეთვე არ არის მნიშვნელოვანი სხვაობა იმპორტისა და ექსპორტის მოცულობებს შორის, ანუ საგადასახდლო ბალანსი ნონასწორობაშია.

ვალის ეკონომიკურად უსაფრთხო დონე შემოსავლების დაბალი და საშუალო დონის ქვეყნებისთვის მნიშვნელოვნად დაბალია, ვიდრე განვითარებული ქვეყნებისათვის.

საქართველოს მეზობელი ქვეყნებიდან საგარეო ვალის კუთხით ყველაზე კრიტიკული მდგომარეობა გააჩნია თურქეთს. 2007 წლის მონაცემებით, მისი საგარეო ვალი შეადგენდა 226,4 მლრდ აშშ დოლარს, მაშინ, როდესაც, ქვეყნის სავალუტო რეზერვი არ აღემატებოდა 73,0 მილიარდს. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ თურქეთში უმუშევრობის დონე საკმაოდ მაღალია და იგი მერყეობს 16-18 %-ის ფარგლებში. საგარეო ვალის მხრივ სომხეთიც კრიტიკულ ზღვართან იმყოფება.

შეიძლება ითქვას, რომ ობიექტური მიზეზების გამო მსოფლიო ეკონომიკას არ შეუძლია განვითარება საერთაშორისო ნასესხობის საშუალებათა გამოყენების გარეშე. ნიშანდობლივია ისიც, რომ მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა ვერ უზრუნველყოფს ვალეების დროულად დაფარვას შიდა საკუთარი რესურსების საშუალებით, რის გამოც მიმართავს ახალი სესხების აღებას და მის მიმართავს ძველი სესხების დასაფარავად. შედეგად ამისა, წარმოიშობა სესხების აღებისა და დაფარვის უწყვეტი

ციკლი, რომლის განმავლობაში სახელმწიფო ვალის მოცულობა თანდათანობით მატულობს და უახლოვდება კრიტიკულ ზღვარს, რომლის ზემოთ სახელმწიფო თანდათანობით კარგავს თავის ეკონომიკურ დამოუკიდებლობას, რაც ხშირ შემთხვევაში (მცირე ზომის და განუვითარებელი ქვეყნისათვის) პოლიტიკური დამოუკიდებლობის დაკარგვის ტოლფასია.

თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო ეკონომიკის ფინანსური ტურბულენტობა სისტემურ ხასიათს ღებულობს და ცალკეულ ქვეყნებს და რეგიონებს აიძულებს ეძებონ ახალი ეკონომიკური მოდელები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ბალანსს ეროვნული ინტერესების რეალიზაციასა და საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში პრაქტიკულ მონაწილეობას შორის. **ასეთი ეკონომიკური წესრიგის შემადგენელი ნაწილია სახელმწიფო ვალის მართვის სისტემა. ამ სფეროში საქართველო ჯერჯერობით არ ფლობს რაიმე სახის მნიშვნელოვან წარმატებას, პირიქით, სახელმწიფო დავალიანებების ზრდა უახლოეს პერსპექტივაში ნეგატიურად იმოქმედებს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე და ეროვნული ეკონომიკური უსაფრთხოების შენარჩუნება-განმტკიცებაზე.**

ნებისმიერი ქვეყნის ხელისუფლება ცდილობს მისი სახელმწიფო ვალი მაქსიმალური პოზიტიური შეფერილობით და უსაფრთხო ინდიკატორად წარმოადგინოს, რასაც ძირითადად ორი მოტივი უდევს საფუძვლად: **პირველი**, სახელმწიფო მმართველობითი საქმიანობა საზოგადოებას წარმატებულად მოაჩვენოს, **ხოლო მეორე**, საერთაშორისო საზოგადოებისთვის ქვეყანა ინვესტიციურად მიმზიდველად და სტაბილურად წარმოადგინოს.

საქართველოს დღევანდელ ეტაპზე სახელისუფლებო შეფასებისას აშკარად იკვეთება ფინანსურ ვალდებულებებთან და დავალიანებებთან დაკავშირებულ კატეგორიათა და მიდგომათა გარ-

კვეული მანიპულირება და მათი რაოდენობრივი მახასიათებლების გადაჭარბებული ოპტიმისტური შეფასება, რაც, ჩვენი აზრით, შორსაა ობიექტურობისგან და საჭიროებს ამ საკითხში სიცხადის შეტანას. დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიის თითქმის ორი ათეული წლის მანძილზე სახელმწიფო ვალმა განვლო საკმაოდ მრავალნახნაგოვანი გზა, რომლის ტრაექტორიაზე არაერთხელ დამდგარა ქვეყნის დეფოლტის საფრთხე და მისი არაგონივრული მართვის პირობებში მან შეიძლება მომავალშიც უფრო მწვავედ იჩინოს თავი.

საქართველოს სახელმწიფო საგარეო ვალის მოცულობა 2009 წლის 31 დეკემბრის მონაცემებით, შეადგენდა 5,7 მლრდ ლარს (3,4 მლრდ აშშ დოლარს), აქედან მრავალმხრივ კრედიტორებზე მოდის 3,9 მლრდ ლარი. ორმხრივი კრედიტორებიდან აღებული ვალი შეადგენს 938,9 მლრდ ლარს, სადაც ყველაზე დიდი ნაწილი მოდის გერმანიაზე (333,3 მლნ ლარი) და რუსეთზე (199,1 მლნ ლარი). სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების დავალიანებამ 842 მლნ ლარს მიაღწია. საყურადღებოა, რომ 2004 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით საქართველოს სახელმწიფო ვალი შეადგენდა 3,3 მლრდ ლარს, ანუ 5 წლის განმავლობაში იგი გაიზარდა 2,5 მლრდ ლარით, ანუ თითქმის გაორმაგდა. ხელისუფლების განცხადებით საქართველოს საგარეო ვალები დაბალპროცენტია და იგი მძიმე ტვირთად არ დაანევა სახელმწიფოს ბიუჯეტს, თუმცა, ეს აზრი სადისკუსიოა.

აღსანიშნავია ისიც, რომ რუსეთ-საქართველოს ომმა მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი საქართველოს საგარეო ვალის ზრდას. 2008 წლის 22 ოქტომბერს ქალაქ ბრიუსელში მოწყობილ დონორი ქვეყნების კონფერენციაზე საქართველოს ფინანსური დახმარების სახით გამოეყო 4,55 მლრდ აშშ დოლარი, საიდანაც 2 მლრდ გრანტია, ხოლო 2,55 მლნ – კრედიტი.

გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის განცხადებით საერ-

თაშორისო სავალუტო ფონდის პროგრამის ფარგლებში საქართველოსთვის დამატებით გამოიყო 1,1 მლრდ დოლარი (რაც არ შედის 4,5 მლრდ-ში), საიდანაც 400 მლნ მოხმარდება საბიუჯეტო დეფიციტის დაფარვას, ხოლო დანარჩენი ეროვნული ბანკის რეზერვების შესავსებად წარიმართება. მოსალოდნელია სხვა ვალების აღებაც, რაც საბოლოო ჯამში 2-3 წელიწადში სავარაუდოდ 50-60 პროცენტით გაიზრდება და 8-9 მლრდ ლარს მიაღწევს. ამასთან მხედველობაშია მისაღები არასახელმწიფო საგარეო ვალები. ყოველივე ერთად აღებული საგარეო სავალ ვალდებულებები მნიშვნელოვნად მაღალია და იგი თანდათანობით უახლოვდება მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობას.

ახლა ორიოდე სიტყვით უნდა აღინიშნოს ქვეყნის საშინაო ვალზე, რომელიც მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად გადახდას ექვემდებარება. დაუზუსტებელი ინფორმაციით შიდა ვალების მოცულობა სავარაუდოდ 1,6 მლრდ ლარამდეა. **თუ ამ მაჩვენებელს დავამატებთ მთლიანი საგარეო ვალის მოცულობას, იგი 10 მლრდ ლარამდე აღის, რაც თითქმის 2008 წლის მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობის ტოლია. ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს მთლიანი ვალი (საშინაო, საგარეო, კორპორაციული) თანდათანობით უახლოვდება მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობას, რაც სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკის პერსპექტიულ განვითარებას.**

2009 წლის ოქტომბერში საქართველოს პრეზიდენტმა გაახმოვანა ახალი ინიციატივა- “ეკონომიკური თავისუფლების აქტი,” რომელიც ითვალისწინებს მთლიან შიდა პროდუქტთან სახელმწიფო ხარჯების, საგარეო ვალის და ბიუჯეტის დეფიციტის თანაფარდობის მაჩვენებლის კონსტიტუციით განსაზღვრას. კერძოდ, ამ დოკუმენტის თანახმად, კონსტიტუციაში უნდა ჩაინეროს, რომ მთლიან შიდა პროდუქტთან მი-

მართებაში სახელმწიფო ხარჯები არ უნდა აღემატებოდეს 30 პროცენტს, საბიუჯეტო დეფიციტი – 3 პროცენტს, ხოლო, სახელმწიფო ვალი – 60 პროცენტს. აღნიშნულ ინიციატივაში მოყვანილია სხვა საყურადღებო წინადადებებიც, მაგრამ ჩვენი აზრით, განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს საკანონმდებლო წესით სახელმწიფო ხარჯების ნორმის დაწესება, რაც უთუოდ გაზრდის ქვეყნის ფინანსურ სტაბილურობას და ხელს შეუწყობს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას. საკითხის მეორე და მთავარი მხარეა, რამდენად არის ჩვენი ქვეყანა მზად ზემოხსენებული შეზღუდვებისთვის, გატარდება თუ არა იგი ფაქტობრივად პრაქტიკაში და არის თუ არა იმის რესურსი, რომ კონსტიტუციური მოთხოვნა არ დაირღვეს?

ფვიქრობ, ამ დებულების პრაქტიკული რეალიზაცია შეიძლება სერიოზული კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს. საქმე იმაშია, რომ საბიუჯეტო დეფიციტი და სახელმწიფო ვალი თითქმის პირდაპირპროპორციულ დამოკიდებულებაშია ერთმანეთთან. თუ გამოვალთ იმ მდგომარეობიდან, რომ სახელმწიფო ვალის ზრდის ტენდენცია ამკარადაა გამოკვეთილი და ეს ტენდენცია შენარჩუნდება უახლოეს მომავალშიც, მოსალოდნელია (ვიდრე საბიუჯეტო დეფიციტის შეზღუდვა კონსტიტუციურად შე-

ვა ძალაში), სახელმწიფო საგარეო ვალის მოცულობამ მთლიანი შიდა პროდუქტთან მიმართებაში საფრთხის შემცველ ზღვრულ მაჩვენებელს დიდად გადააჭარბოს!

საქართველოს საგარეო ვალში უცხოური და ეროვნული ვალუტის თანაფარდობის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ვალის მთლიან მოცულობაში უცხოური ვალუტის წილი შეადგენს დაახლოებით 95-96 %, ხოლო დანარჩენი მოდის ეროვნულ ვალუტაზე. საყურადღებოა საგარეო ვალის სტრუქტურა ვადების ჭრილში, რადგან იგი იძლევა ვალის ამღები ხელისუფლების ეკონომიკური და პოლიტიკური საქმიანობის ეფექტიანობის შეფასების შესაძლებლობას. მოკლევადიანი საგარეო ვალი, რომელიც აილო ხელისუფლებამ იმ ვადით, რა ვადითაც იგი კანონმდებლობის თანახმად ინარჩუნებს ხელისუფლებაში ყოფნას, შეიძლება მიჩნეულ იქნას „სუფთა“, კეთილსინდისიერ ვალად, რამეთუ მის დაბრუნება-გადახდაზე პასუხისმგებელი თვითონაა.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე ეტაპზე სახელმწიფო ფინანსურ ვალდებულებათა შეზღუდვა ზრდის შედეგები მომავალში გამოვლინდება შემდეგნაირად:

- **გალრმავდება საქართველოს ეკონომიკური დამოკიდებულება უცხოეთის კრედიტის გამცემ**

ქვეყნებთან, გაიზრდება მათი როლი ეკონომიკური გადანყვეტილებების მიღებაში;

- **შემცირდება ინვესტიციებზე მიმართული სახსრების მოცულობა, რაც შეამცირებს ეკონომიკური ზრდის ტემპებს;**

- **შესუსტდება მაკროეკონომიკურ მაჩვენებელთა დაბალანსების მოტივაცია;**

- **შემცირდება სოციალურ სფეროში სახსრების მობილიზაციის დონე;**

- **საფრთხე შეექმნება ფულადსაკრედიტო სისტემას.**

მდგომარეობას ართულებს გლობალური ფინანსური კრიზისიდან და სუსტი სახელმწიფო ფინანსური მენეჯმენტიდან გამომდინარე მოსალოდნელი ფინანსური არამდგრადობა, ბიუჯეტის დეფიციტის მაღალი დონე (2010 წ. – 9,5%), საგარეო ვალების აღებისაკენ ხელისუფლების სწრაფვა, სახელმწიფო ხარჯების ზრდა მისი არაეფექტიანი გამოყენების პირობებში, ვალების გადახდის ვადების მოახლოება, ინფლაციის „აჩრდილი“ და რაც ყველაზე მთავარია, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის მოშლასთან დაკავშირებული პრობლემები, აგრეთვე ქვეყნის შიგნით ჯერ კიდევ არსებული საზოგადოებრივი და პოლიტიკური დისბალანსი.

ვალის უსაზღვროდ ზრდა – ეროვნული უსაფრთხოების გუჟარა

სტატიაში დასაბუთებულია, რომ თანამედროვე ეტაპზე მიმდინარე გლობალური კრიზისის დაძლევის მიზნით მსოფლო ეკონომიკაში უპრეცედენტო მოცულობის ფულადი მასის ინტერვენციამ და ფინანსურ ვალდებულებათა რაოდენობის და მასშტაბების ზრდამ ახალი საფრთხის წინაშე დააყენა მთელი რიგი განვითარებული, განვითარებადი და გარდამავალი ქვეყნები. მრავალი სახელმწიფოს მიერ ბიზნესისადმი საბიუჯეტო ფულადმა დახმარებამ გარკვეული პოზიტიური გავლენა მოახდინა

ფინანსური კრიზისის შერბილების პროცესზე, მაგრამ ამავე დროს შექმნა ემისიური ფულის მიმოქცევაში გაშვებისა და შესაბამისად ინფლაციის ზრდის მოლოდინი. გლობალურმა კრიზისმა აიძულა მრავალი სახელმწიფო აელო ახალი ფინანსური ვალდებულებები საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისაგან, რამაც მნიშვნელოვნად გაზარდა საგარეო ვალდებულების მოცულობა და მთელ რიგ ქვეყნებში იგი მიუახლოვდა მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობას ან გადააჭარბა მას. უკანასკნელ წლებში მსოფლიოში საგარეო ვალდებულების მოცულობა გაიზარდა 7 ტრილიონი აშშ დოლარით და შეადგინა 37 ტრილიონი, რაც დაბალი გადახდისუნარიან ქვეყნებში დეფოლტის საფრთხეს ქმნის.

საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებისა და ევროკავშირის მიერ დადგენილი საგარეო ვალდებულების თანაფარდობა მთლიანი

შიდა პროდუქტის მოცულობასთან 50–60 პროცენტის ფარგლებში არ შეიძლება თანაბრად იქნას მიჩნეული ეკონომიკური უსაფრთხოების ზედა ზღვრად განვითარებული, განვითარებად და გარდამავალი ქვეყნებისათვის. მისი სიდიდე მინიმუმ ორჯერ ნაკლები მაინც უნდა იყოს იმ ქვეყნებისათვის, რომელთა სავაჭრო ბალანსი ქრონიკულად დეფიციტურია საექსპორტო საქონლისა და მომსახურების წარმოების დაბალი დონის გამო.

საქართველოს მთლიანი სახელმწიფო ვალისა და მთლიანი შიდა პროდუქტის თანაფარდობის ობიექტური ანალიზის შედეგად უარყოფილია ქვეყნის ფინანსური დავალიანებების ხელისუფლების მიერ ოპტიმისტური შეფასება და გაკეთებულია დასკვნა, რომ უკანასკნელ წლებში საგარეო ვალდებულების უკონტროლოდ ზრდამ მისი სიდიდე მიუახლოვა მთლიანი

შიდა პროდუქტის მოცულობას და, შესაბამისად, სერიოზულად დაემუქრა ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოებას გრძელვადიან პერიოდში.

ფინანსური ვალდებულებების შეუზღუდავი ზრდის შედეგად წარმოქმნილი საფრთხის თავიდან აცილების მიზნით საჭიროა ქვეყნის მთლიანი ფინანსური დავალიანებების მართვის სტრატეგიისა და ტაქტიკის არსებითი ტრანსფორმაცია, რაც გულისხმობს ახალი საგარეო ვალდებულებების აღებისაგან თავის შეკავებას, სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის შემცირებას, საბიუჯეტო სახსრების ეფექტიანად ხარჯვას, საგარეო ვალდებულების მიზნობრივი ხარჯვისადმი სახელმწიფო კონტროლის გაძლიერებას და საკანონმდებლო წესით საბიუჯეტო შემოსავლების სტრუქტურაში ქვეყნის სახელმწიფო ვალდებულების პროცენტული მაჩვენებლის დადგენას.

ANNOTATION

INCREASE OF FINANCIAL INDEBTEDNESS-EXPOSURE TO NATIONAL SECURITY

Jacob Meskhia
Sciences Doctor's Degree in Economic, Professor

The arguments given in the following article show that intervention of unprecedented volume of money supply in the world economy and considerable increase of number and scale of financial liabilities for the purpose of overcoming the current global crisis on modern stage caused the new exposure to a number of developed, developing and transitional countries. Budgetary financial support for business by various countries had positive effects on relaxation of crisis but at the same time created suspense for issue of money and accordingly increase of inflation. Global crisis made many countries obliged to take new financial liabilities from international financial institutes that considerably increased the volume of foreign debts. In many countries it came close to the volume of GDP and sometimes turned to be excessive. During last years the volume of foreign debt increased by 7 billion US dollars and amounted to 37 billion US dollars.

The ratio of foreign debt to the volume of GDP within the range of 50-60% determined by international financial institutes and European Union cannot be equally acceptable as the upper margin of economic security for deve-

loped, developing and transitional countries. Its volume must be minimum twice low for those countries whose trade balance is persistently running deficit because of the low level of services and production of export products.

As a result of objective analysis of the ratio of total state debt of Georgia to GDP the government made an optimistic assessment of financial indebtedness which is neglected. It is concluded that uncontrolled increase of foreign debt during last years made its amount closer to the GDP volume and accordingly became the serious exposure to the economic security of the country during a long period of time.

For the purpose of avoiding the danger caused by unlimited increase of financial liabilities there is a necessity of transforming the policy and tactics for the management of total financial indebtedness of the country. It implies refrain from taking new foreign liabilities, reduction of state budget deficit, effective spending of budget funds, strengthening the state control and determination of percentage parameters of state debt in the structure of budget revenues on legislative base.